

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

προειρημένων (έρῶ < μέλλ. του λέγω) : ρήση, ρητός, άρρητος, ρήτορας, απόρητος, ρήτρα, ρητορικός, αντίρρηση

ἀπαιδευτός (παιδεύω) : εκπαιδευτικός, παιδεία, απαιδευσία, μετεκπαίδευση, προπαίδεια, παίδεμα

ἀληθείας (λανθάνω) : λήθη, λησμονία, αληθής, λαθραίος, λαθρεμπορος

ἀπείρους (πειρά) : έμπειρος, εμπειρία, πειρα, πείραμα, πειραματικός

ἐπιτροπεύσαι (τρέπω) : τροπή, τροπάριο, τρόπαιο, εκτροπή, ἀνατροπή, ἐπίτροπος, τροπαιοφόρος, τρόπος, τροπικός, υποτροπή, ντροπή

διατρίβειν (τρίβω) : τριβή, τρίφτης, τριβείο, τετριμμένος, τρίψιμο, διατριβή, συντριβή, ελαιοτριβείο, παιδοτριβής

σκοπὸν (σκεπ-) : σκοπιά, σκοποβολή, σκέψη, διάσκεψη, σκεπτικός, ανασκόπηση, ενδοσκόπηση, βολιδοσκόπηση, σκεπτικισμός, ἐπίσκοπος

στοχαζομένους : στοχασμός, αναστοχασμός, στοχαστικός, στόχος, στόχαστρο, ἀστοχος, εὔστοχος, στοχοθεσία

ἡγούμενοι : ηγεμόνας, ηγεσία, ηγετικός, διήγηση, αφήγηση, διήγημα, προηγούμενος, οδηγός, οδηγητής

ἀπωκίσθαι (οἰκῶ) : οίκημα, αποικία, οἶκος, κατοικία, ένοικος, πολυκατοικία, οικισμός, οικεῖος, ανοἰκειος, μέτοικος

ἀφικέσθαι (ἰκνοῦμαι) : ἀφιξη, ικανός, ικανότητα, ικέτης, ικεσία

ἀναβῆναι : ἀνάβαση, κατάβαση, βήμα, βάση, διάβαση, βάδισμα

ικανῶς (ἰκνοῦμαι) : ἀφιξη, ικανός, ικανότητα, ικέτης, ικεσία,
εφικτός, ἀνέφικτος, ικανοποίηση, ἀνικανοποίητος, προίκα

ἰδῶσι (εἶδον < οἶδα) : εἶδηση, εἰδήμονας, εἶδος, ιστορία, ιστορικός

ἐπιτρέπεται : τροπή, τροπάριο, τρόπαιο, εκτροπή, ἀνατροπή,
ἐπίτροπος, τροπαιοφόρος, τρόπος, τροπικός, υποτροπή, ντροπή

καταμένειν : μονή, μόνος, μονάχος, διαμονή, μόνιμος, ἀναμονή,
ὑπομονή, εμμονή

ἐθέλειν : θέληση, θέλημα, εθελοντικός, καλοθελητής, οικειοθελῶς

δεσμώτας (δέω) : δεσμός, ἐπίδεσμος, δέσμιος, δεσμοφύλακας,
σύνδεσμος, συνδετήρας, υπόδημα, ἀλληλένδετος, ἀνθοδέσμη

μετέχειν : κατοχή, ἀποχή, διαδοχή, σχέδιο, σχέση, σχῆμα, ἀνάδοχος,
παραδοχή, ἔξη, ἐνοχος, ἔξοχος, ἐξοχή, προσοχή, συνέχεια, υπόσχεση

ἀδικήσομεν (δίκη) : ἀδικία, δίκη, δίκαιος, δικαστήριον, δικαιοσύνη,
ἀδικοπραγῶ, ἀδικοχαμένος, δικαστής, δικηγόρος, δικολάβος
(=πρόσωπο που προσπαθεῖ με διάφορους τρόπους να παρουσιάσει τα
πράγματα ὅπως τὸν ἐξυπηρετοῦν, ὥστε να φανεῖ ὅτι ἔχει δίκιο)

ποιήσομεν : ποιητής, ποίημα, ἀξιοποιῶ, παραποιῶ, μεταποίηση,
εκποίηση (=το ξεπούλημα, ἡ ἀναγκαστικὴ πώληση), προσποιητός,
ἀποποιούμαι, εἰδοποίηση, εἰδοποιός, ενοποίηση

χειρόν : χειρίστος, χειροτερεύω, χειροτέρευση, χειρότερος, χειρότερα

ἐπελάθου (ἐπελαθόμην < λανθάνω) : λήθη, λησμονιά, λάθος,
ἀληθής, ἀληθινός, λαθραῖος, λαθρεμπόριο, λαθρεπιβάτης,
λαθρομετανάστης, λαθροχειρία (=κλοπή, ἀφαίρεση ἀντικειμένου,
δίχως ἢ ἐνέργεια να γίνει ἀντιληπτὴ)

διαφερόντως (φέρω) : φορά, φορέας, φορτικός, καταφορά,
παράφορος, αδιάφορος, διαφέρω, αναφέρω, υποφέρω

μηχανᾶται (μηχανή) : μηχανή, μηχανικός, μηχανουργός,
μηχανεύομαι, μηχάνημα, μηχανισμός, αμηχανία, βιομηχανία,
πολυμήχανος, μηχανορράφος, μηχανορραφία

συναρμόττων [ἀρμόττω (αττ. τύπος)+ ἀρμόζω] : αρμονία,
αρμονικός, εφαρμόζω, εφαρμογή, ανεφάρμοστος, συναρμογή,
αρμόδιος, προσαρμογή

πειθοῖ (πειθῶ) : πείθομαι, απειθής, πειθήνιος, πειθαρχώ,
πειθαρχικός, πειστήριο, πιθανός, πιστός, άπιστος, πείσμα, δύσπιστος,
απείθαρχος, ἀπίστευτος

ὠφελεῖν (ὠφελῶ < ὄφελος < οφέλλω) : ωφέλιμος, ωφέλεια,
ωφέλημα, ανώφελος, επωφελής, κοινωφελής, όφελος [όχι σχέση με
το οφείλω]

ἀφιῆ (ἴημι) : άφεση, ύφεση, άνεση, έφεση, εφετείο, δίεση, κάθετος,
συνετός, αφήνω, χειραφέτηση

τρέπεσθαι (τρέπω) : τροπή, ανατροπή, τρόπος, τροπικός, μετατρέπω,
εκτροπή

καταχρήται (χρῶμαι) : χρήση, κατάχρηση, χρήσιμος, χρησιμοποιοῦ,
άχρηστος, χρηστικός, αχρηστεύω, χρήμα, χρήστης

σκέψαι (σκοπῶ, σκοποῦμαι) : σκοπός, σκοπεύω, σκόπιμος, σκοπία,
ανασκόπηση, σκέψη, σκεπτικός, σκόπελος, αυτοσκοπός,
βολιδοσκοπῶ (=προσπαθῶ να ανακαλύψω τις σκέψεις-διαθέσεις
κάποιου με έμμεσο τρόπο)

ἐπιμελεῖσθαι (μέλει μοι τινος = μέ νοιάζει, μέ ενδιαφέρει κάτι) :
ἐπιμέλεια, αμέλεια, μέλημα, μελέτη, ανέμελος, παραμέληση,
ατημέλητος

Οι ακατάλληλοι για διοίκηση

α) Οι απαίδευτοι δεν είναι κατάλληλοι για την κυβέρνηση της πόλης, επειδή 1. τούς λείπει το βασικό προσόν, η παιδεία, άρα είναι "άπειροι αληθείας", και 2. επειδή δεν έχουν στην ζωή τους έναν υψηλό πολιτικό στόχο, για να ρυθμίζουν σύμφωνα με αυτόν όλες τους τις πράξεις και στον ιδιωτικό τους βίο, αλλά και ως δημόσιοι άντρες (οι στόχοι τους περιορίζονται στο προσωπικό συμφέρον, στην αυτοπροβολή, κ.τλ.)

β) Οι πεπαιδευμένοι (όσοι ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία και τις πνευματικές ενασχολήσεις) δεν θα μπορούσαν ούτε αυτοί να κυβερνήσουν ικανοποιητικά, επειδή ζουν στην μακαριότητα των πνευματικών τους ενασχολήσεων και της καθαρής θεωρίας, όντας απορροφημένοι σε αυτά.

Έτσι αδιαφορούν για την εξουσία, για τις τιμές, για τον σεβασμό και την αγάπη των συμπολιτών τους. Δεν θέλουν, λοιπόν, να κατέλθουν στον πολιτικό στίβο, αποστρέφονται τις πρακτικές δραστηριότητες, και νομίζουν ότι ζουν στα νησιά των μακάρων (έν μακάρων νήσοις), εκεί όπου οι λαϊκές δοξασίες τοποθετούσαν τους ήρωες, δηλαδή τους ανθρώπους της χρυσής εποχής και τους ευσεβείς.

σημείωση: Κατά κάποιον τρόπο οι απαίδευτοι από την μια και οι πεπαιδευμένοι για τους οποίους η παιδεία είναι αυτοσκοπός, αντιπροσωπεύουν δυο διαμετρικά αντίθετες ακρότητες, ένα είδος αριστοτελικής "έλλειψης" και "υπερβολής", που συνιστούν απομάκρυνση από την αρετή--μεσότητα και για αυτό απορρίπτονται ως απαράδεκτες.

Ποιοι είναι κατάλληλοι για διοίκηση? Οι κατάλληλοι για διοίκηση (βέλτιστοι φύσεις)

Να προσεχθεί πως βέλτιστη φύσις μέσα στο πλαίσιο της ιδεώδους πολιτείας είναι οι άνθρωποι που έχουν υψηλότερη παιδευτική δύναμη από τους υπολοίπους. Αυτοί, των οποίων η δυνατότητα για την πρόσληψη της ορθής παιδείας είναι σε μεγαλύτερο βαθμό από των υπολοίπων. Για τον Πλάτωνα η γνώση

υπάρχει δύναμη στον άνθρωπο, που με την κατάλληλη παιδεία μπορεί να μετατραπεί σε ενεργεία. Αυτοί κατά τα λόγια του πλατωνικού Σωκράτη είναι οι κατάλληλοι, ώστε, αφού πρώτα επιλεχθούν και λάβουν την ορθή παιδεία (δηλαδή θεαθούν το Άγαθόν), ύστερα να αναγκαστούν να κυβερνήσουν την πολιτεία. Επίσης να προσεχθεί η σχέση που υπάρχει κατά τον Πλάτωνα στο ζεύγος φύσις-παιδεία· δηλαδή, πως μόνο αν ο άνθρωπος έχει εκ φύσεως υψηλή παιδευτική δύναμη πρέπει να λάβει την ορθή παιδεία, ώστε να οδηγηθούμε στο πρότυπο του κυβερνήτη που είναι ενάρετος-φιλόσοφος. Η ορθή παιδεία σε έναν άνθρωπο με φύσει χαμηλή παιδευτική δύναμη οδηγεί στην δοκησισοφία. Όπως και οι άνθρωποι με υψηλή παιδευτική δύναμη, αλλά χωρίς ορθή παιδεία, οδηγούνται συνήθως στην κακία.

βελτιωτική φύση, ο φιλόσοφος.

μή επιτρέπουν αυτοίς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται

Όταν ο πλατωνικός Σωκράτης λέει "μή επιτρέπουν αυτοίς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται" (= να μη γίνεται αυτό που τώρα γίνεται) αναφέρεται στην κοινωνική-πολιτική πραγματικότητα της εποχής του, στην οποία οι φιλόσοφοι αδιαφορούσαν για το πολιτικό γίγνεσθαι.

Στην πολιτεία των φιλοσόφων η κατάβαση προς τους δεσμώτες και η ανάμιξη με την διακυβέρνηση είναι αναπόδραστη ανάγκη για τον φιλόσοφο (καί μη ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν). Οι βέλτιστες φύσεις, που έχουν λάβει την ορθή παιδεία, φωτισμένοι πια, πρέπει να γυρίσουν πίσω στην σπηλιά (κοινωνία) για να επιδράσουν θετικά πάνω στους άλλους χάρη στην γνώση τους. Αυτή η επιστροφή αποτελεί σκληρό καθήκον και αντιστοιχεί στην ηθική αναγκαιότητα, που αναγκάζει τον φιλόσοφο να περάσει από την ευτυχία του θεωρητικού βίου στον ενεργητικό βίο της πολιτειακής ζωής.

Ο Πλάτωνας και η πολιτική (τό αὐτοῦ καταμένειν)

Ο αριστοκρατικός Πλάτωνας δεν αναμίχτηκε στην πολιτική και ίσως αυτό σε σχέση με όσα απαιτεί από τους φιλοσόφους θεωρηθεί αντιφατικό.

Όταν ήταν ακόμα νέος, ήθελε να ασχοληθεί με την πολιτική, όμως δεν τόπραγμάτωσε, καθώς: (α) Τόν ενοχλούσαν τα τρωτά της αθηναϊκής δημοκρατίας και η δημαγωγία κάποιων πολιτικών ανδρών, (β) απογοητεύτηκε ύστερα και από τους αριστοκρατικούς, καθώς συνεργάστηκαν με τους 30 τυράννους σκληρά και απάνθρωπα, (γ) είχε αρνητικές εμπειρίες στα ταξίδια του στην αυλή του τυράννου των Συρακουσών Διονύσιο Α, όταν πήγε εκεί να εφαρμόσει τις πολιτικές του ιδέες στην πράξη. Έτσι μετά από αυτά και λόγω αυτών, τού δημιουργήθηκε η πεποίθηση ότι όλα τα πολιτεύματα της εποχής του είναι διεφθαρμένα.

Φαινομενικά, λοιπόν, δεν δικαιολογείται να αξιώνει από τους φιλοσόφους να ασχολούνται με την ενεργό πολιτική, την στιγμή που ο ίδιος δεν τόέκανε. Ωστόσο αναιρείται αυτή η φαινομενική αντίφαση απ'τό ότι ο Πλάτωνας τόπροσπάθησε με τα ταξίδια που έκανε στην Δύση, αλλά δεν τόκατόρθωσε.

Ο σχηματισμός κυβέρνησης προσωπικοτήτων θα αναχαιτίσει τις συνέπειες της κρατικής ηθικής και οικονομικής διάλυσης. Τότε, θα πρέπει να αποκτήσει η χώρα καινούργιο εξ υπαρχής Σύνταγμα που θα υπηρετεί τις ανάγκες της κοινωνίας, την ευτυχία του συνόλου και όχι τα συμφέροντα των κομματικών συντεχνιών. Σύνταγμα που θα επιβάλει άπαξ και διά παντός την λειτουργία μόνο δημοκρατικών κομμάτων, με δημοκρατική εσωτερική δομή και άρθρωση, με διαφανή οικονομικά, με ελεγχόμενη την πιστότητά τους στις αρχές της δημοκρατίας.

Αν συμβεί αυτό, θα μπορέσουμε να μιλήσουμε για αφετηρία ρεαλιστικής νεκρογεργσίας του Ελληνισμού.

(Μεταποιημένα κείμενα από επιφυλλίδες του Χρήστου Γιανναρά στην Καθημερινή)

Η εύλογη απορία του Γλαύκωνα

Ο Γλαύκωνας διατυπώνει μία εύλογη απορία σχετικά με όσα έχουν λεχθεί: Αν ο κάθε φιλόσοφος εγκαταλείψει με την βία την γαλήνη του θεωρητικού βίου και γενικά την ευδαιμονία του επάνω κόσμου, για να κατέβει στην σπηλιά και να αναλάβει πρακτικά-πολιτικά καθήκοντα, δεν θα τού στερήσουμε την ευτυχία και δεν θα τον αναγκάσουμε να μη ζει καλά, να υποβαθμίσει την ζωή του; Πώς θα μπορούσαμε να τόν αποσπάσουμε από την μακαριότητά του, για να τόν στείλουμε ξανά στο έρεβος του σπηλαίου και στους δεσμώτες που έχουν "ριζώσει" εκεί μέσα; Με ποιο ηθικό δικαίωμα μπορεί κανείς να απομακρύνει κάποιον από έναν καλύτερο τρόπο ζωής, για να τού επιβάλει έναν χειρότερο;

Είναι φανερό ότι ο Γλαύκωνας βλέπει τους ανθρώπους ως άτομα-αδιαφοροποίητες μονάδες και όχι ως πολίτες-μέλη ενός συνόλου, αλλά και το δίκαιο - άδικο απόλυτα, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε σκοπιμότητα.

Η απάντηση του Σωκράτη- αναίρεση της θέσης του Γλαύκωνα- κριτική της θέσης του Σωκράτη

Ο Σωκράτης τὰ αντιπαρέρχεται αυτά χωρίς δυσκολία. Παντού και πάντοτε όλοι όσοι επιδιώκουν ένα αξίωμα υποστηρίζουν ότι το μοναδικό τους κίνητρο είναι να προσφέρουν ανιδιοτελώς τις υπηρεσίες τους στο κοινωνικό σύνολο ή έστω στην τάξη την οποία εκπροσωπούν. Και αν υποθεθεί ότι σήμερα δεν είναι όλοι ειλικρινείς, στις δημοκρατίες υπάρχουν οι ασφαλιστικές δικλείδες (θεσμοί, διαφάνεια, έλεγχος, τύπος, κοινή γνώμη, κ.λπ.) που αποτελούν εγγυήσεις ότι οι κυβερνώντες δεν θα ενδώσουν στο δέλεαρ της φιλαρχίας, της ιδιοτέλειας, της μέθης της εξουσίας.

Ο Πλάτωνας όμως για να προφυλάξει την ιδεώδη πολιτεία του από τις μάστιγες της διαφθοράς, του νεποτισμού (=οικογενειοκρατίας), της φιλαρχίας, της ιδιοτέλειας, θεσπίζει αυστηρότατους κανόνες για την διαβίωση των αρχόντων. Έτσι η εξουσία αποβαίνει έργο κοπιώδες και δυσάρεστο, που όλοι προσπαθούν, συναισθανόμενοι το βάρος των ευθυνών που συνεπάγεται, να τό αποφύγουν. Όμως, οι φύλακες πρέπει να αναλαμβάνουν την εξουσία (επιστρέφοντας στο σπήλαιο) για τους εξής λόγους: α) Είναι υποχρέωσή τους να υπηρετήσουν την πατρίδα που τους ανέθρεψε και τους εκπάιδευσε, β) στόχος της πολιτείας ήταν η ευδαιμονία του συνόλου, όπως είχαν αποδεχτεί οι συνομιλητές του διαλόγου, γ) υπάρχει ο φόβος μήπως κυβερνηθούν από τους φαύλους, δ) γνωρίζουν τις Ιδέες και έχουν την φιλοδοξία να φέρουν την κοινωνία όσο γίνεται πιο κοντά στην Ιδέα του Αγαθού, ε) ήταν κοινή πεποίθηση όλων των μεγάλων στοχαστών (Σωκράτης, Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Πρωταγόρας) της αρχαιότητας πως το άτομο και η ομάδα εντάσσονται στο σύνολο και έχουν την υποχρέωση να συμβάλουν στην ευρυθμία του κράτους, στ) Ο αληθινός ηγέτης, τονίζει ο Πλάτωνας, τείνει από την φύση του στην εξυπηρέτηση όχι του δικού του συμφέροντος, αλλά του συμφέροντος των αρχομένων. Έτσι λοιπόν ο Σωκράτης αποδεικνύει ότι θα είναι δίκαιη αξίωση ο ηθικός εξαναγκασμός των φιλοσόφων, αφού θα συντείνει στην ευδαιμονία όλων γενικά των κοινωνικών ομάδων και των πολιτών, δηλαδή στην ευδαιμονία του συνόλου.

Ευδαιμονία η οποία μέσω του νόμου

Οι τρόποι με τους οποίους το πετυχαίνει αυτό η πόλη μέσω του νόμου: α) Η συγκρότηση των πολιτών σε αρμονικό σύνολο, β) η συνεισφορά όλων στο κοινό καλό, γ) η χρησιμοποίηση των πολιτών για την συνοχή της πόλης.

Ο πλατωνικός Σωκράτης κοιτάζει τους ανθρώπους ως πολίτες και μέρη αναπόσπαστα ενός συνόλου αδιαίρετα αλλά και ασύγχυτα, ενώ το δίκαιο κάτω από το πρίσμα της σκοπιμότητας της ωφέλειας του κοινωνικού συνόλου.

Το επιχείρημα του Σωκράτη:

1^ο προκειμένη: ό,τι εξυπηρετεί το κοινό συμφέρον είναι δίκαιο.

2^ο προκειμένη: ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων εξυπηρετεί το κοινό συμφέρον.

Συμπέρασμα: άρα, ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων είναι δίκαιος.

Κριτική επιχείρηματος

Όσον αφορά το επιχείρημα του Σωκράτη κρίνεται όχι τόσο πειστικό, όπως είχε παρατηρήσει και ο Αριστοτέλης.

Επίσης ο εξαναγκασμός παρόλο που δικαιολογείται, κρίνεται από διάφορους ως αυταρχικός.

Να σημειωθεί όμως, πως ο Πλάτωνας θεωρούσε αναγκαίο τό να κυβερνήσουν οι φιλόσοφοι, ωστόσο δεν θα αποκόπτονταν τελείως από τις θεωρητικές τους ενασχολήσεις (εισαγωγή, η αγωγή των φυλάκων)· αυτό δείχνει πως ίσως το επιχείρημα του Σωκράτη να είναι ορθό και όχι ελλιπές.

Δηλαδή, ο νόμος προβλέπει οι φιλόσοφοι-κυβερνήτες να διοικούν το κράτος, ώστε να διοχετεύσουν την σοφία τους στους νόμους και στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς να τους απαγορεύει παράλληλα να ασχολούνται με τις πνευματικές και φιλοσοφικές τους δραστηριότητες. Σαν μέλη του συνόλου και όχι ως αποκομμένα άτομα θα συμβάλλουν στον κοινό σκοπό της πολιτείας. Επομένως δεν είναι και απαλύτως αυθαίρετος ο συλλογισμός του Σωκράτη.

Σκοπός Νόμου - Τρόποι + στόχοι Νόμου

Σκοπός του νόμου : το κοινό καλό, η ευτυχία του συνόλου και όχι η ευπραγία μεμονωμένων ατόμων ή κοινωνικών ομάδων.

Στόχοι-τρόποι του νόμου, λοιπόν, είναι:

1. Η αρμονική συμβίωση (συναρμώτιων) : Όλοι οι πολίτες να ζουν αρμονικά με σκοπό την επίτευξη της κοινωνικής ειρήνης.

2. Αλληλεγγύη ανάμεσα στους πολίτες (Μεταδιδόμει ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας) : Καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας, προσφοράς και αμοιβαίας εξυπηρέτησης. Ο νόμος χρησιμοποιώντας ακόμα και μέσα εξαναγκασμού, θα επιβάλλει σε όλους τους ανθρώπους να συνεισφέρουν στο γενικό καλό. Θα αναπτύξει σε όλους τους πολίτες την κοινωνική συνείδηση, έτσι ώστε ο καθένας να προσφέρει αυτά που μπορεί.

3. Διαμόρφωση κοινωνικού ήθους (Ἐμποίων τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει ... ἐπὶ τὸ σύνδεσμον τῆς πόλεως) : Κάθε άτομο με την συμπεριφορά του πρέπει να είναι παράγων ενότητας της κοινωνίας. Συγκεκριμένα η φράση "ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως" πρέπει να εξηγηθεί «για να δένει σε μία ενότητα την πόλη» παρόμοια γράφει ο Πλάτωνας και στους Νόμους 921c "νόμος βοηθῶν ἔστω τῷ τῆς πόλεως συνδέσμῳ μετὰ θεῶν".

Ἐν ὀλίγοις, στόχοι του νόμου είναι: α. συλλογική ευδαιμονία, < β. αρμονική συμβίωση, < γ. ενότητα πόλεως, < δ. διαμόρφωση κοινωνικής συνείδησης στους πολίτες ώστε να συνεισφέρουν στο κοινό καλό και να προωθούν την ενότητα της πόλης.

Μέσα Νόμου και κριτική των μέσων αυτών

Πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη :

α. Καμία πολιτική εξουσία δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς την κρατική επιβολή. Κάθε καταναγκασμός είναι ασφαλώς ανεπιθύμητος και εμπεριέχει ένα στοιχείο βίας, αλλά στην πολιτεία είναι αναπόφευκτος. Θα ήταν αυταπάτη να πιστέψουμε ότι θα μπορούσε να υπάρξει οποιαδήποτε μορφή πολιτικής εξουσίας, χωρίς να στηρίζεται στην κρατική επιβολή. Ο Πλάτων τό ήξερε αυτό. Ο οραματισμός του έπρεπε να πατάει σε ρεαλιστικά θεμέλια.

β. Ο μέγας αυτός φιλόσοφος επιμένει πως ἡ παιδεία καὶ ἡ πειθὼ θα προταχθούν για την συναρμογή των πολιτών στο κοινωνικό όφελος, προφανώς με την επιχειρηματολογία ότι η ηθική τους ανάπτυξη και η πολιτική τους αναγέννηση θα αποβούν τελικά προς όφελός τους. Αν, όμως, δεν ευοδώσουν οι προσπάθειες, τότε ο εξαναγκασμός κρίνεται αναγκαίος, ώστε να δραστηριοποιηθούν στό να ωφελήσουν όσο και όπως μπορούν ο ένας τον άλλον και όλοι μαζί το σύνολο (ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἢν ἄν ἕκαστοι τό κοινόν δυνατοί ὦσιν ὠφελεῖν).

γ. Παντού και πάντοτε όλοι όσοι επιδιώκουν ένα αξίωμα υποστηρίζουν ότι το μοναδικό τους κίνητρο είναι να προσφέρουν ανιδιοτελώς τις υπηρεσίες τους στο κοινωνικό σύνολο, ἢ ἔστω στην τάξη την οποία εκπροσωπούν. Ο Πλάτωνας όμως για να προφυλάξει την ιδεώδη πολιτεία του από τις μάστιγες της διαφθοράς, του νεποτισμού, της φιλαρχίας, της ιδιοτέλειας, θεσπίζει αυστηρότατους κανόνες για την διαβίωση των αρχόντων.

δ. Μετά από τόσες απογοητεύσεις που γεύτηκε ο Πλάτωνας στον πολιτικό βίο, δηλαδή τα τόσο διεφθαρμένα πολιτεύματα, ανίκανα να προσδώσουν ποιότητα και ἠθος στους ανθρώπους, θεώρησε πως κάθε αλλαγή στα πολιτεύματα είναι απλώς ανίκανη και ανεπαρκής για την ανήκεστη νόσο των πολιτειών. Έτσι συνέλαβε την ιδεώδη πολιτεία του που στηρίζεται στην αλήθεια, στην ευταξία και στην αρετή. Αν τώρα μία γενικευμένη ανηθικότητα και έκλυση ἠθῶν απείλησει να τὴν προσβάλει, τότε ο εξαναγκασμός είναι το μόνο μέσο λύσης.

Ο προσωποποιημένος ψυχρός Νόμος

Στην μεσαία παράγραφο του κειμένου ο νόμος προσωποποιείται (νόμω οὐ τούτο μέλει-μηχανάται συναρμόττων- ποιῶν- ἐμποιῶν οὐχ ἵνα ἀφίη- ἀλλ' ἵνα καταχρήται) και δίνει την εντύπωση ενός προσώπου που με την σιγή του, τις ενέργειές του, τις αμοδιότητες, γενικά με το κύρος και την ισχύ του, γίνεται ο ἰσχυρός ρυθμιστής των λειτουργιών του κράτους και των πολιτών, ο κυβερνήτης, η ψυχή της πολιτείας. Ένας τέτοιος κυβερνήτης είναι στην ουσία ένας απρόσωπος άρχοντας που κυβερνάει ψυχρά και αντικειμενικά, χωρίς συναισθηματισμούς και αδυναμίες, είναι ο ιδεώδης κυβερνήτης για το καλό του συνόλου.